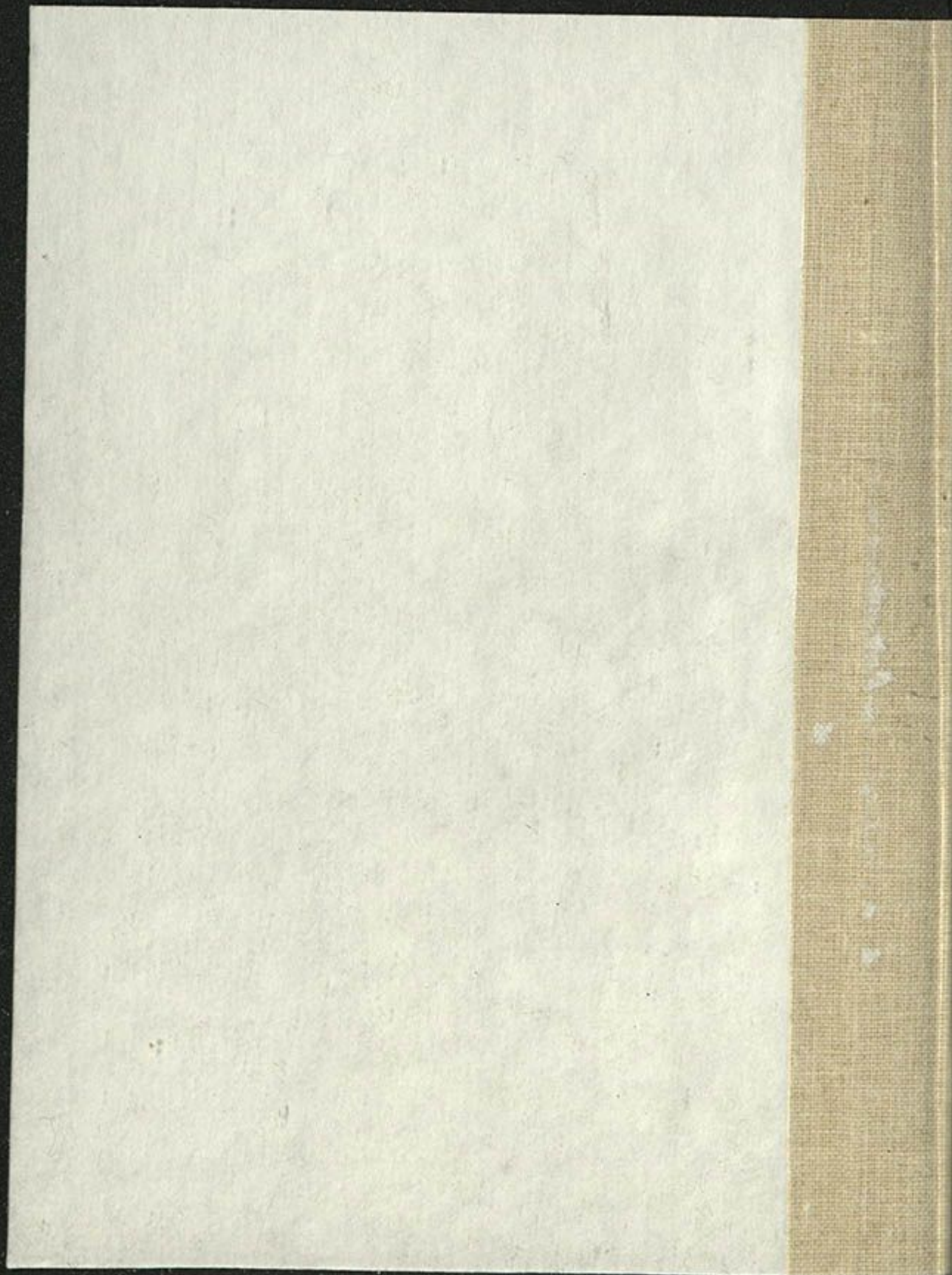
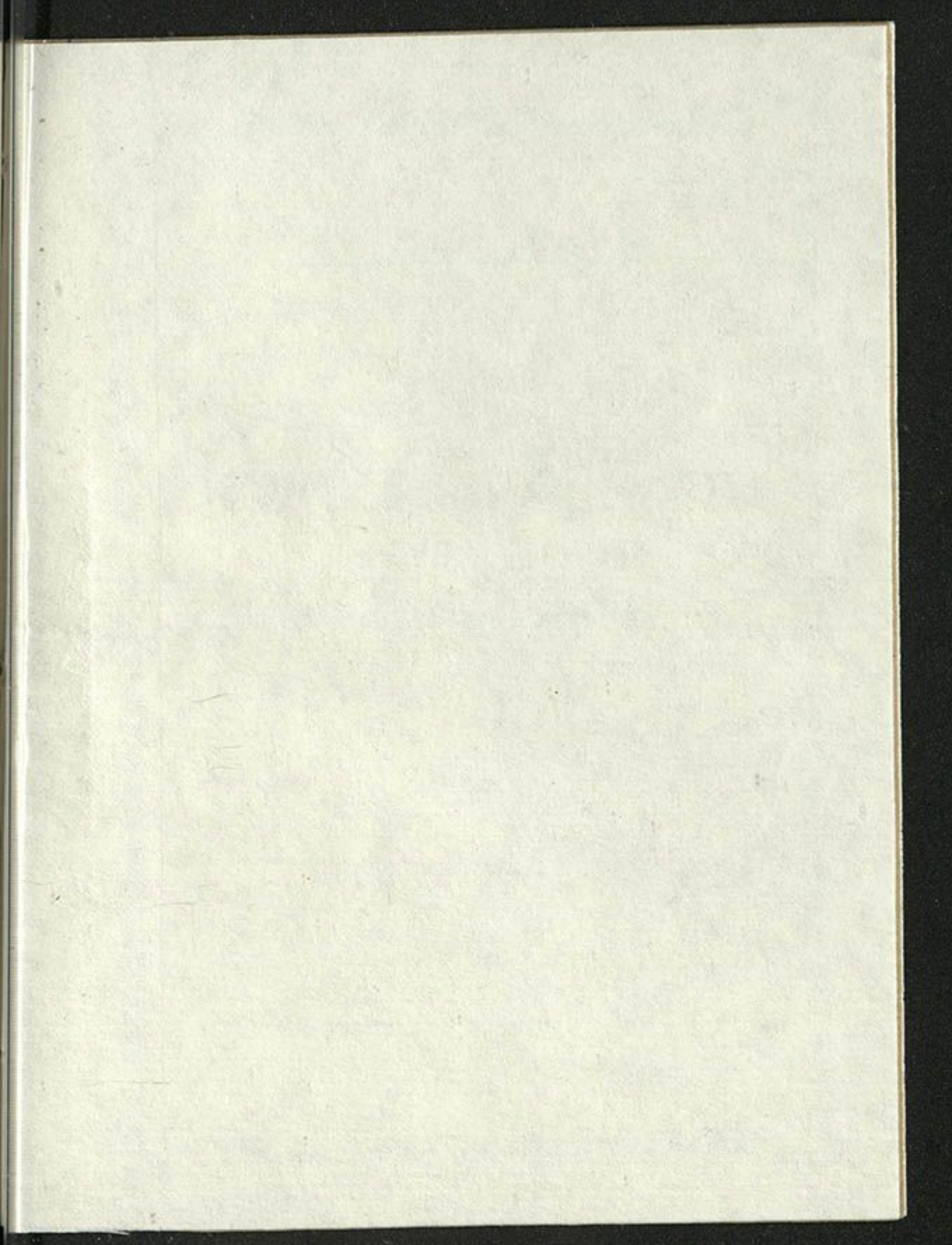
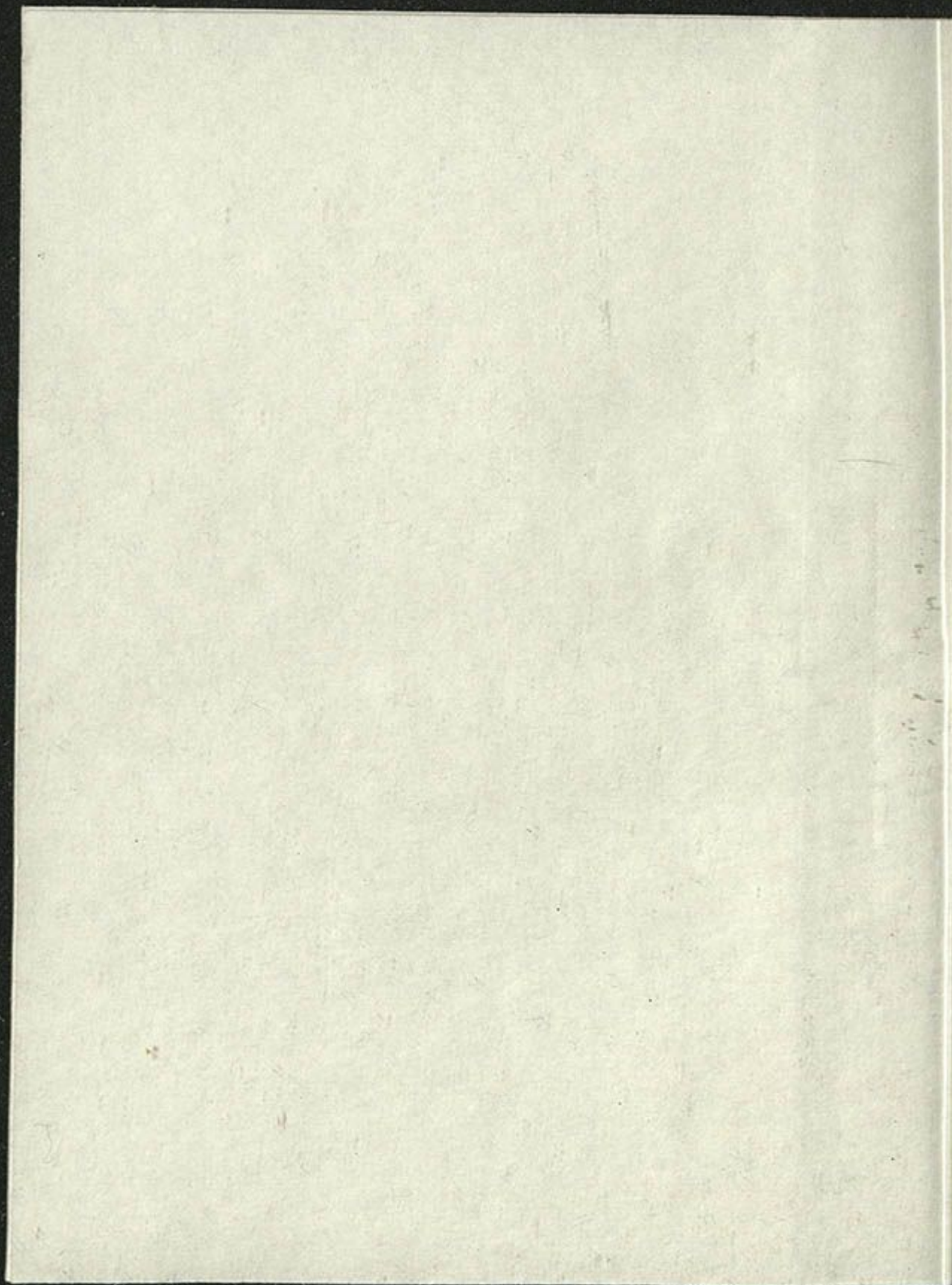

Ба 251723

ba 251723

КАЗИМІР СВАЯК. 10

1
ba 27843

Чарку дай, Браце...

(Апавяданьне вершам).

Бел. аддзел

Выдавецтва „Сялянскай Нівы“.
Вільня — — — — 1926.

ЛНБ АН УРСР
Відділ Соціалістичних та
резервних фондів
19 ____ р.

0220-0

Беларуская Друкарня ім. Францішка Скарыны.

Ба 251723

1. В Я С Н А.

Чарку дай, Браце; — гэты раз нап'юся,
Каб пазабыці ўспамін ядавіты...

Хочаш ты ведаць? Расказаць баюся,
Як быў я ласкі калісь прагавіты
Боскай на небе, на зямлі — дзяўчыны.
Смяйся, Браце?... Ох, пазнай прычыны.

Я быў студэнтам. Рад вырваўся зь вёскі
На сьвет шырокі з журбою пазнаньня.

Змогшы сумлевы, пазнаў агонь боскі,
Што дух мой кінуў ў вечнае змаганьне

З крыўдай нявольнай, з горкаю бядою,
Зь мерзлай аблудай, доляй праклятою.

З мудрасьці ўсенькай «пяць слоў» навучыўся.
Зьмест іх — пагляд мой увесь замыкалі, —

Аб гэтых «словах» пісаць я маніўся
Мудрую Кнігу... Там-бы вы читалі

Першае слова аб «Ім», аб Спрадвечным,
ў праяве быту свайго безканечным.

Друкарня
Бібліятэка ВДУ
Імя У. І. Леніна

Бел. аддзел
1994
251723

Другое слова «Людзтвом» называю.
Трэцяе «Язьняй»: сам сябе пісаці
Я там маніўся... Ах, прыпамінаю
Ход мае думкі: думаў называці
Сябе ды зь — ёю — «чалавекам цэлым»:
Ў Любасьць — Ідэю верыў сэрцам смелым.

Слова чацьверта звалася «Народам».
У гэтым слове хацеў я азначыць,
Што дзікім мечам, ці граніцай — зводам
Душы народнай нельга перайначыць.
Пятае слова «Вечнасьць» рысавала, —
Над шчасьцем быту людзкога гадала.

Вясною раньней адзьдзел Кнігі першы
З душы пламеннай крывёй быў пісаны:
Кожнае слоўца і усенькі вершы
Начой бязсоннай былі размышляны...
Краска вясною сьніць усьцяж аб сонцы,
Але — й за краскі... плацяцца чырвонцы!

2. Л Е Т А .

Чарку дай, Браце... Ня туды я еду...
Розум мой кволы цяпер страпянуўся
Цяжкім ўспамінам. — Агарнуў я веду
Тагды умела, а дух мой прачхнуўся
І воляй дужай здабываў адразу
Правы сусьвету — правы без адказу.

Розум мой біўся з думкаю адною,
Што сэрца неяк наўзгад дыхтавала:
Ці жыці трэба навек сіратою
Адным на сьвеце, ці каб дапаўняла
Лёс мой жыцьцевы любая дзяўчына,
Спадвечнай «язьні» маея палавіна.

Як я ўлюбіўся — сам добра ня знаю!
Толькі ня меў я адгэтуль спакою, —
І днём і ночай над тым размышляю,
Хто яна, гдзе, за каторай гарою...
Раз яе відзеў на адным гуляньні
І цяпер думаў толькі аб спатканьні.

Лёс пашчасьлівіў, пазнаў яе блізка,
Скора здружыўся і мог згаварыцца.
Слоўца па слоўцу, пагнаў нас вятрыска
І пачалі мы шмат шчыра любіцца, —
І душы нашы адну песьню зналі,
А сэрцы нашы сонцам аддыхалі.

Відзелісь часта, жыці было трудна
Ў доўгай разлуцы. Кончыўшы заняткі
ішлі мы, гдзе сонца нам сьвяціла цудна,
І гдзе зьбіралісь з ваколіц дзяўчаткі
Краскі зрываці, як калі купаці
Ножкі і грудкі і — песьні пяці.

Заходы сонца нас тады дзівілі;
Рыбку дзяўчатам лавіць памагалі,
У цёмнай ночы зоркі мы малілі,
З дрэўцам і траўкай аб шчасьці шапталі;
Месяц дзівіўся нашаму бадзяньню
І багаславіў шчыраму каханьню.

Аб чым найболей тады гаварылі?
Ўсё з мае Кнігі: «Бог» — «Шчасьце Людзкае»,
«Любоў» і «Вечнасьць» у вадно злучылі,
«Народу» мейсца далі немалое;
Было нам добра жыць ў ціхой улудзе,
А то й запраўды ў незгаданым цудзе.

Як першы зоркі свой твар уяўлялі,
Мы йшлі да рэчкі; дзівы аглядалі,
Ракі лавілі, бучы застаўлялі,
Як дзеці сьмешна ў вадзіцы гулялі —
І раскладалі агоньчык маленькі,
Рыбку варылі і пяклі апенькі.

І так мы лета правялі шчасьліва.
Матка прырода была нам апека.
Ніводна думка прыземна тужліва
Ня трула сэрца «нас двух» — *чалавека*:
Любоў спрадвечна «нас двух» заручыла,
Ночка і месяц навек пажаніла.

3. В О С Е Н Ь .

Вецер быў востры, вязлая дарога.
Неба балотны расьцягала хмары.
Пуста наўкола, ні духа живога.
Поле, гнілы крыж. Ля дарогі чары
Якіясь піша чыйсь сьлед на балоце,
Ні зьвера ні птушкі ня чуваць ў чароце.

Еду дамоўкі, трэ' дакончыць дзела
Не пустамельлем, а жывым парадкам.
Дома работа усенька насыпела:
Парадак ў хаце ёсьць шчасьця задаткам.
Кончыў навуку, гаспадарыць трэба
І сваёй мілай прыхіліці «неба».

Ўсё прыгатую і можна на зімку
Зь ёю прыехаць дзяліці лёс долі.
Дом во ўжо новы, тут з маёй дзяўчынкай
Буду я жыці; хай знае даволі,
Што яе бытам розум мой трывожу:
Шчасьце ўдзяржаці да сьмерці варожу...

Дарогай струджан, заснуў як забіты
Сном скамянелым, аж мне цяжка стала.
Была ўжо поўнач... Раптам потам зьліты
Віджу я зьяву: «яна» *умірала!*...
Над ложам ейным мужчына схіліўся,
У грудзі двявоцкі як вужак упіўся...

Я разбудзіўся і спалохлым зорам
Ўкруг азірнуўся. Ночка прасьвятлела
І месяц чысты сьвяціў ясакорам,
Што страж дзяржалі ля хаты самлелай
Сном спрацаваным. Як ў пюстры дзяўчына
Адбіўся ў лужы ў двары пад калінай...

Жах сэрца сьціснуў мне. Ня сну я баюся,
Але якогась прачуцьця дзіўнога:
Штось зь «ёю» будзе... Сон-жа той здаваўся
Дзіўны мне надта і з боку другога, —
Гдзе твар я відзеў гэтага мужчыны,
Што гадам ўпіўся да маей дзяўчыны?!

Ён мне знаёмы, але скуль ня знаю.
Брунэт высокі, два зубы зламаны,
Пахне памадай... ня прыпамінаю ..
На дзьве паловы волас расчасаны,
На грудзёх знак якісьціка носе —
Знаёмы мне ён, ці можа здалося?

О восень, восень — сьмерці уяўленьне,
Восень пажоўклай прыроды грабніца,
Восень поэта ў засьвет лятуценьне,
Восень запеваў вятраных тайніца...
Колькі ты сьвежых магіл адчыняеш,
Колькі ты сьлёзаў горкіх разьліваеш!...

Сумам мне сэрца яна уквяліла
Ад тэй во ночы, калі ледзь жывая
Люба здалася. . Ах, нейкая сіла
Ёсьць гдзесь над намі, што асьцерагае...
Я мушу ехаць назад неўспадзейна,
Бо затужуся дома безнадзейна.

4. З І М А.

Вагон. Праз вокны, як у дзіўнай раме,
 Бягуць парадкам лес і мёртва ніва.
 Сонца зьнячэўку нехаця загляне,
 І, азірнуўшы падарожных крыва
 За іх някемства, вочы закрывае
 Хмарай-хусьцінай, або ў лес зьбягае.

Сонны іх твары, гаворка лянiва,
 І бразг калёсаў нейкі такі жудкі,
 І погляд часта відаць палахлівы,
 І сон іх нейкі так трывожна чуткі;
 Прэцда машына неяк пярунліва,
 То парай чмыхне—свiсьне агiдліва.

Сталі. Праз вочы змучаны з прасоньня
 Бачу я нейку новую фігуру:
 Прысеў на лаўцы, глянуў праз ваконьне,
 Ўсіх азiрае, папіросу кура..
 І раптам чую сваё я іменьне,
 На жах няясны і разам здзіўленьне:

«Сяброчку—братка! Не пазнаў, дальбог-жа...
«Ня помніш школы у Гайскім павеце?
«Ах, як век гэты зьмены ў твары множа,
«Як сьмешна зманна на гэтым тут сьвеце...»
І дай так далей прошласьць ўспамінаці,
Адно хваліці, другое ругаці.

Быў—кажа—ў войску. . Вясёла жылося,
Хоць было цяжка як жылі «у полі».
Цяпер нічога больш не асталася,
Як ажаніцца, бо гуляць даволі...
«Цяпер зь дзяўчынкай трэба разьвітацца,
«Ўзяць сабе жонку і за дзела брацца.

— А гдзе-ж дзяўчына? — нясьмела пытаю.
— «Э, доўга баяць. Жыў зь ёю дзяцінна...
«Еду, успомнець — сама узывае...
«Ты прыйдзеш заўтра у раннай гадзіне
«Нагаварыцца, ўспомнеці старое,
«Ты нешта церпіш! Цябе супакое».

Так гаманіў мой знаёмы ваяка,
А мне здалося, што я не надарма
Зь ім у вагоне спаткаўся аднака:
Лёс нам здарае вельмі гаспадарна...
Позна вярнуўся, лёг адразу спаці
З думкаю заўтра мілу павідаці.

Сон быў спакойны, як райскай нядзелі.
Сьніў, што зь ёй разам краскі мы зрывалі,
Што каля рэчкі удваіх сядзелі,
Што кветкі разам у вадку кідалі,
Што адна толькі патанула кветка
І штось сказала накшталт: «малалетка!»

Зямелька зрана акрылася сьнежкам,
Як гаспадыня зімачку спаткала
На-поў гасьцінна, а на-поў з усмешкам.
І ўжо пакоі дзе жыць паказала.
Устаў я можа крышачку зарана,
Але што-ж зробіш з душой разыгранай!

Думаю: Люба йшчэ ўстаць не захоча,
Сон ёй трывожыць гэты раз ня буду, —
Йду да ваякі, хай мне пабалбоча
Аб нашым прошлым: адгоне прыблуду
Журбу сваёю насмешкай з жанчыны,
Казаў-бы «грэхам яна ёсьць мужчыны».

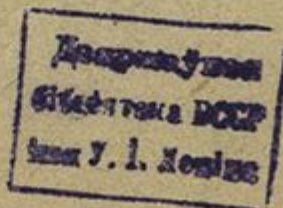
Сяброк мой шустры увайшоў ціхенька.
Быў ўжо адзеты, пробаваў гітары.
— «Эх, меў ў руках я ўжо яе даўненька,
«Але—пст! Ціха,—там у мяне «чары»!
«Крышку замнога дзяўчыначка піла,
«І чарка хітра з ног яе зваліла.

Сказаўшы гэта, прачыніў ён дзверы...
На софе мяккай ляжала дзяўчына!
Грудзі адкрыты, твар як-бы з паперы
Бледы і гідкі (і ня без прычыны)..
Над цела м сонным сяброк мой схіліўся,
Цалункам прагным ёй у грудзі ўпіўся...
Зусім ня помню, што са мной зрабілася...
Як бязпрытомны я глядзеў праз дзверы...
Яна! Так! Люба!... Навет прабудзілася
І вочы ейны сумныя бязь меры...
Стралою рынуў адтуле я вонкі,
За думкай страшнай пабег наўдагонкі.
Хапіў рэвольвэр і ляцеў да рэкі,
Гдзе ў сьне мы кветкі сёдня пакідалі.
Рэчка замерзла. А маея уцекі
Тутка, здаецца, груганы чакалі:
Зь лесу ўзнялася іх грамада цэла
І крыкам злосным ў неба загрымела.
Як труп у тое я месца зваліўся,
Гдзе мы калісьці агонь раскладалі, —
Біў сабе грудзі і слязьмі заліўся...
Раптам рэвольвэр адкінуў найдалей,
Бо сьмех шалёны хапіў з тэй прычыны:
Што «шлях з жанчынай ёсьць грэхам
[мужчыны».

Цяпер ня знаю, гдзе яна, што зь ёю:
Пашто крывавіць—рану свайго сэрца?
Часам здаецца, што яна маёю
На векі будзе, хоць-бы ў паняверцы.
Так кажа сэрца, а розум рагоча...
Чарку дай, Браце! Нап'юся ахвоча.

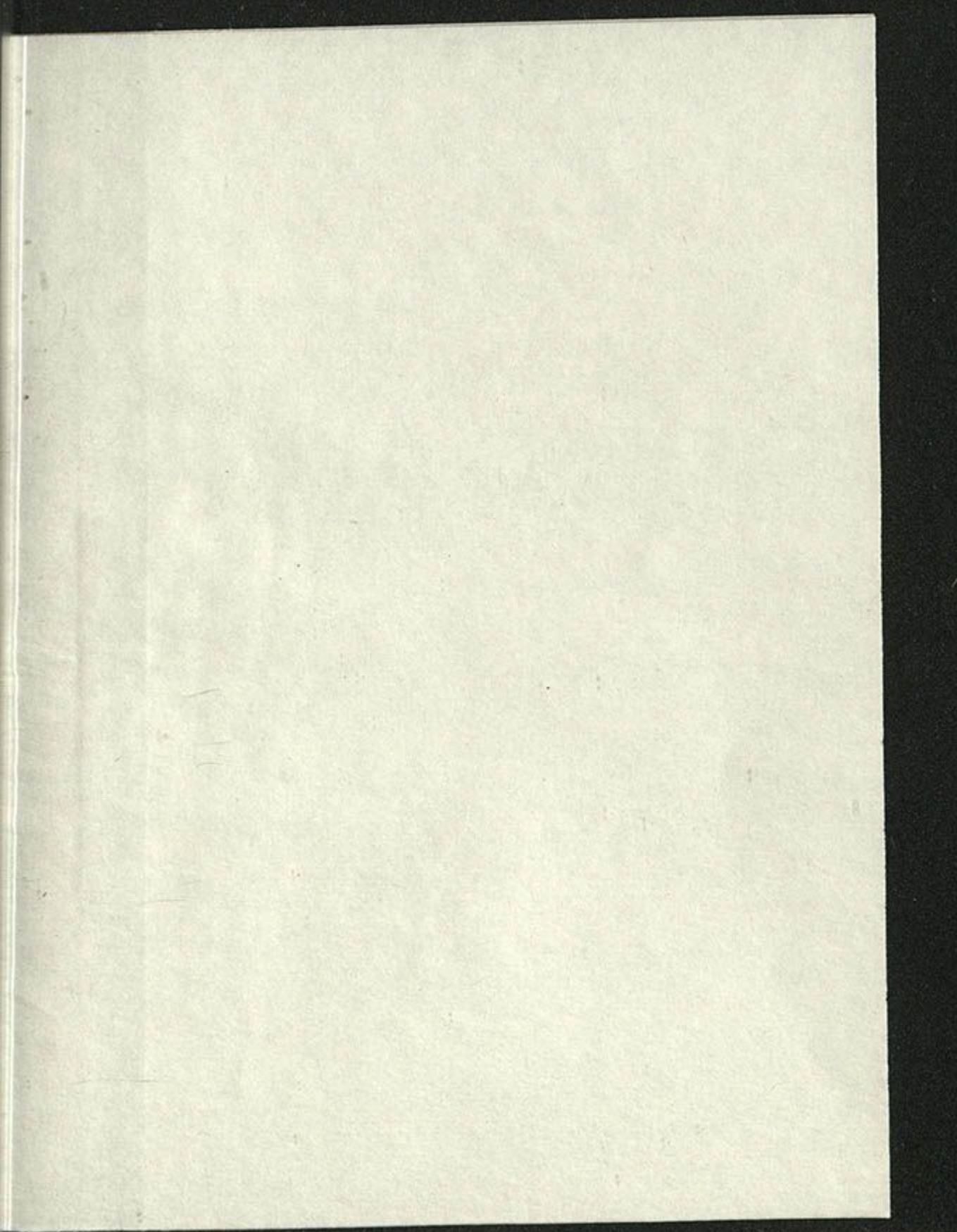
251723

Зуб

Бел. с. 100
1994 г.

Бел. с. 100
1994 г.

B0000004 1674 18